

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

- בעניין:
1. מסאלחה מחמוד חסן
 2. אל שפק אינטרנשיונל קורפוריישן (1996) בע"מ
 3. מסאלחה חסן מחמוד עי"י בייכ עוי"ד שי קוטלר

התובעים

נ ג ד

בנק דיסקונט לישראל בע"מ, סניף חדרה
עי"י בייכ עוי"ד יי שפירא

הנתבע

פסק דין

א. מהות התובענה

התובעים ניהלו את חשבונותיהם אצל הנתבע החל משנת 1992. עד לשנת 1996 פעל התובע מס. 1 בשם המסחרי "אל שפק" סחר חוץ והוצאה לאור – מחמוד מסאלחה (ת/6).

בכתב התביעה המתוקן התובע הציג עצמו כאיש עסקים המתמחה בסחר, יבוא וייצוא של קומודיטיס.

התובעת מס. 2 הינה חברה פרטית העוסקת ביבוא וביצוא בענף הקומודיטיס; התובע מס. 3 הינו בנו של התובע מס. 1 בעליו של חשבון 782726, בו התבצעו חלק מהפעולות שנטען כנגדן בכתב התביעה.

בהסכמת הצדדים נמחק התובע מס. 3 מכתב התביעה, כשמוסכם בין הצדדים, כי הזכויות והחייבים שלו מגולמים בעמדות התובעים 1 ו- 2.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר זרורה פלפל / ס. נשיא

התובע מס. 1 הוא זה שניהל את התובעת מס. 2 ולאמיתו של דבר, אין כל הפרדה בינו לבין החברה בגין העסקים נשוא התובענה, והאשראי הדוקומנטרי שנפתח. לכן ביהמ"ש ייתייחס לשני התובעים לצורך פס"ד זה כאל ישות אחת.

שני נושאים אוגדו במסגרת תובענה זו ובגנים נתבע:

הראשון - ענינו איחור בהעברת כספים לספק אוקראיני בשם **VOLNOVAKHA GORPO** (להלן: "הספק האוקראיני") בעסקאות יבוא שעורה מאוקראינה.

השני - טענה בדבר מתן מידע רשלי לתובעים אודות לקוח של הבנק, חברת צובר, וכתוצאה מכך שיקים שנטלו התובעים בחתימת אותה חברה, - לא נפרעו.

ב. עובדות ולבנטיות

לענין העברת כספים לספק האוקראיני:

עמדת התובעים:

בתאריך 12.9.1995 (מסמך א1 לתיק מוצגי התובעים) חתם התובע מס. 1 על הסכם מס. 001 עם הספק האוקראיני לפיו רכש ממנו שעורה. (להלן: "ההסכם הראשון").

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ז"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

בתאריך 30.10.1995 נחתמו שני הסכמים נוספים 002 (מוצג מס. א 2 לתיק המוצגים של התובעים) ו הסכם מס. 003 (מוצג מס. א3) בין התובע לבין הספק האוקראיני, ג"כ לענין רכישת שעורה. (להלן: "ההסכם השני", ו-"ההסכם השלישי" בהתאמה).

בתאריך 4.11.1995 נחתם הסכם רביעי 004 (מוצג מס. א 4 שם).

לצורך העסקה הראשונה חתמה התובעת על בקשה לפתיחת אשראי דוקומנטרי ביום 27.9.1995, אצל הנתבע. הנתבע היה הבנק הפותח בעסקה.

בעסקה היה בנק מודיע, בשם **BANK OF NEW YORK**, שהיה אמור לבצע את התשלום לספק האוקראיני. קיימת מחלוקת בין הצדדים מי בחר בבנק זה.

ביום 17.10.1995 תוקן מכתב האשראי הדוקומנטרי בהוראת התובע.

ביום 14.11.1995 (ת/01 לתיק מוצגי התובעים) חתם התובע על מסמך בשם: "כתב שחרור וויתור (אשראי דוקומנטרי)", ובו ביקש לשחרר טובין בשווי של 259,257.75 דולר, לספק האוקראיני ולשלם לו בגין שחורה זו, ללא צורך בהצגת דוקומנטים, הוראה שהיתה קיימת עפ"י מכתב האשראי הדוקומנטרי המקורי. בכך נטלו התובעים את הסיכון עליהם שהתשלום יבוצע עוד לפני שהסחורה נבדקת ומשוגרת אליהם. (וכן גם מוצגים לה – לו לתיק מוצגי הבנק).

ביום 14.11.1995 חייב הבנק הנתבע את חשבון התובע 1 בסכום של 786,787.03 ₪ שהיה שווה ערך לסכום של 259,257.75 דולר. וגם שלח טלקס לבנק המודיע שיש לבצע תשלום מוקדם של הסכום, עפ"י הוראת התובעים. (נספח לו למוצגי הבנק).

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

הבנק המודיע לא ביצע את התשלום.

מתצהירו של מה דה בלה נציג הבנק המודיע (עמ.2), תצהיר עליו לא נחקר, עולה כי לאחר קבלת הודעת הבנק הנתבע מיום 14.11.1995 השיב לו הבנק המודיע ביום 15.11.1995 כי תנאי להקדמת התשלום הינה קבלת הדוקומנטים, ואלה טרם התקבלו אצל הבנק המודיע.

הנתבע לא הגיב להודעה זו, וגם לא יידע את התובעים כי זו עמדת הבנק האוקראיני. (ס1 לתצהיר דה-בלה).

בטלקס שני ששלח הנתבע לבנק המודיע, בתאריך 20.11.1995 לא התיחס הנתבע לעמדת הבנק המודיע, אלא שוב חזר על בקשתו להקדים את התשלום. במילים אחרות: הנתבע לא דיווח לבנק המודיע כי יש לבצע את התשלום ללא קבלת הדוקומנטים.

באותו יום יצא טלקס מאת הבנק המודיע. (ת/11 לתיק המוצגים של התובעים, שהתקבל אצל הנתבע ב - 21.11.1995); בטלקס דיווח הבנק המודיע כי הדוקומנטים הוצגו בפניו, וכי התשלום של 262,500 דולר יחוייב בחשבון ביום 24.11.1995, בהתאם לטלקס שנשלח אליו ע"י הבנק הנתבע ב - 14.11.1995.

בתאריך 24.11.1995 חייב הנתבע את חשבונו של התובע 1 בסכום נוסף של 10,014,02 ₪, שהיה שווה ערך לסכום של 3,242.25 דולר. (מוצג מי לתיק המוצגים של הנתבע).

לאור זאת טוענים התובעים כי הנתבע התרשל באי מסירת המידע הנוסף וכי אילו היה מוסר מידע זה, היה הבנק המודיע מבצע את התשלום, מבלי לחכות לדוקומנטים.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

הכספים הועברו לחשבונו של הספק האוקראיני כנראה ב – 28.11.1995.

באותו יום הגיב הספק האוקראיני כדלקמן:

"כתוצאה מאיחור בתשלום הכספים במכתב אשראי לפי הסכם מס. 001 מיום 12.9.95 בסכום של 259,257.75 דולר, וכתוצאה מעליית מחיר השעורה בשוק בצורה משמעותית, בנסיבות הענין אין ביכולתנו להמשיך בשיתוף פעולה ביצוא השעורה במחירים שנקבעו בהסכם.

סכום של 303,112,25 דולר אשר הועברו לזכותנו לפי הסכם מס. 002 מיום 20.10.95 יוחזר לחברת אלשפק".

לעמדת הנתבע:

המנדובר בעסקת אשראי דוקומנטרי, שלא הפכה את עורה. לכן הוא חוסה בצילו של הפטור הקבוע בסעיף 18 לכללי לשכת המסחר הבינלאומית (UCP) שהוחלו על היחסים שבין הצדדים ע"י כך שהתובעים חתמו על הבקשה לקבלת אשראי דוקומנטרי. (שם).

בבקשה נכתב כי:

"במידה והבנק המודיע שהינו שלוחו של הבנק הפותח – הוא הנתבע במקרה שלנו- מבצע פעולה כי אז הדבר נעשה על חשבונו וסיכונו של המבקש" (9/ג).

ס"ק (ב) לסעיף 18 קובע בנוסף כי :

"בנקים אינם נוטלים כל חבות או אחריות בגין אי ביצוע הוראות שהועברו על ידם, גם אם בחירת הבנקים האחרים נעשתה ביוזמתם".

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

במילים אחרות, בין אם הבנק בחר את הבנק המודיע, ובין אם התובעים בחרו אותו, אזי כל פעולה שנעשתה באמצעותו, הינה בבחינת "וולנטי". יתר על כן, כך לטענת הנתבע, יש לזכור כי בין הימים היו שבת ויום ראשון, שאינם ימי עסקים, ולא הוכח מהו המועד לביצוע התשלום שבגינו נטען פיגור.

כמו כן גורס הנתבע כי לאחר אירוע זה המשיכו התובעים עמו ביחסי בנק-לקוח כשהם מקבלים ממנו הלוואות ואשראים, וכי אילו היה יודע כי זו עמדתם, לא היה מעניק להם שירות זה; לעמדתו תובענה זו נולדה מכך שהתובעים הפכו לבעלי חשבון מוגבל, הוגשה נגדם תובענה ע"י הבנק לתשלום כספים, ורק אז "נזכרו" בתביעה זו והגישו כתביעת נגד לתובענת הבנק.

הנתבע מציין כי לא עולה מהמסמכים בדיוק בכמה עסקאות מדובר, ועל כל פנים גובה הנזק וכימותו מוכחשים, ולא הוכחו.

כן מציין הנתבע כי כתוצאה מהתנהגות התובעים שהמשיכו לנהל את העסקים כרגיל, לא נמסרה כל הודעה לבנק המודיע, והוא לא יוכל לחזור אליו בתביעה לשיפוי, מן הסתם מחמת התישנות. לכן הוא טוען שהתובעים מנועים כיום לתובעו.

במאמר מוסגר אציין כי הצדדים הגיעו להסדר דיוני לפיו במידה והתובענה תתקבל כי אז במסגרת התובענה שהוגשה בבית משפט השלום (ת.א. 16844/00 (ר' סי' 77) לסיכומי התובעים) תהיה לתובעים טענת קיזוז.

לענין מסירת מידע רשולן אודות מצב כלכלי של חברת צובר - חברה למסחר בע"מ:

עמדת התובעים:

לתובעים היו מספר עסקאות עם חברת צובר - חברה למסחר בע"מ (להלן: "חברת צובר"). היה ברור להם כי היא לקוח של הנתבע. חברה זו היתה קשורה לחברת גולקל, שאליה היה קשור מר זיק בר.

בתי המשפט

א 001577/01

בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

כשביקשה צובר להפקיד שיקים בידי התובעים כבטחון הם פנו לנתבע וביקשו לברר אודות מצבו של הלקוח צובר. לטענתם הפניה נעשתה למר מואיז שהיה מנהל בנתבע. מואיז פנה ישירות לצובר ובירר נתונים בדבר העסקה, כשברור לו מפי התובע 1 כי הבטחון כנגד שחרור שטרי המטען יהיה קבלת שיקים דחויים של צובר, לרבות שיק שיימשך על חשבונה של צובר אצל הנתבע; כשגם צובר אישרה לו זאת, ולאור המידע שנתן הבנק, - לקחו התובעים את השיקים.

לאחר מכן הסתבר כי שטרי המטען שהוסבו לצובר הופקדו אצל הנתבע. בסופו של דבר הסחורה נמכרה ע"י צובר, אבל השיקים שניתנו לבטחון לא נפרעו.

טענת התובעים היא כי הנתבע, שהכיר את צובר ופעילותה מאחר והיא היתה לקוח שלו, נתן להם מידע שמדובר בבטחון טוב המקובל עליו כבנקאי וכי הוא מאשר את העסקה כפי שהוצגה, כלומר קבלת שיקים מעותדים של צובר כנגד שחרור והסבת שטרי המטען. השיקים היו בסכום של 600,000 ₪ ו - 647,730.12 ₪ והופקדו כבטחון בחשבון התובעים. (נספח ד לפרשת התביעה) רק לאחר קבלת מידע זה והבטחת הנתבע כי המדובר בלקוח טוב, - בוצעה העסקה והשיקים הופקדו בנאמנות ובבטחון אצל הנתבע.

בדיעבד, הסתבר לתובעים, כי חודש לאחר הפקדת השיקים הם הוחזרו וחוללו באי פירעון. שיק מספר 434 לגביו ניתנה הוראת ביטול, ושיק מס. 515 לגביו לא היה כיסוי מספיק וגם ניתנה הוראת ביטול.

לעמדת התובעים התנהגות הנתבע היא חמורה ורשלנית הן מכיון שהסכים לקבל כבטחון שיק ופחות מתודש לאחר מכן כבר לא היה כיסוי מספיק בחשבון של הלקוח ממנו נמשך השיק, והן מכיון שלאחר קבלת השיק כבטחון, הסכים לקבל הוראת ביטול באשר לאותו שיק.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

עמדת הנתבע:

בסעיף 2 לסיכומים מתיחס ב"כ הנתבע לנושא זה וגורס כי לתובע מס. 1 לא יכולה להיות כל טענה באשר לאירוע של משיכת השיקים שניתנו לפקודת התובעת והופקדו לחשבונה. לכן הוא עותר לבית המשפט לדחות את תביעת התובע באשר לענין השיקים ולחייבו בהוצאות.

לענין התובעת מציין הנתבע כי העיד מטעמו מר מואיז, שהוא זה שלגירסת התובעים נתן את המידע הרשלן בהקשר לשיקים. מואיז לא נחקר בנושא זה, ומכיון שהצהרתו הפוכה (סעיף 6 ו- 7 לתצהירו) קרי: כי מעולם לא חיווה דעה זו או אחרת לגבי חברת צובר, אזי יש לדחות את התביעה מהעדר ראיות. כמו כן מפנה ב"כ הנתבע (עמ. 20) לכך כי לעדות מר שטראוס עצמו מטעם התובעת, מצבה של חברת צובר בעת שסוכמה עימה העסקה היה בכי טוב. שיקים לא חזרו, והיא עמדה בהתחייבויותיה, וכן היו לה גם עסקאות עם ספקים אחרים. כך שאפילו נתן הבנק חוות דעתו ביחס לצובר, הרי בזמן אמת היתה זו חוות הדעת הנכונה, והבנק לא מתבקש להיות נביא ולצפות פני עתיד.

ד. הפלוגתאות בין הצדדים

מכתבי הטענות והראיות עלו הפלוגתאות הבאות בין הצדדים:

- איזה סוג עסקה השתכלל בין התובעים לבין הספק האוקראיני.
- האם הבנק איחר בתשלום.
- היש לבנק פטור במידה ואיחר בתשלום.
- האם נתן הבנק מידע רשלן לענין שיקים שהתובעים לקחו לבטחון.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

- מהו גובה הנזק.

ה. מהו סוג העסקה וסוגיית הפטור מרשלנות

1. חשיבות הסיווג

החשיבות לסיווג העסקה היא בכך שתנאי לשכת הסחר הבינלאומי **UCP** פוטרים את הבנק הפותח במקרים רבים, שלעמדת הנתבע חלים גם כאן, כך שאם העסקה תסווג כאשראי דוקומנטרי, למרות שינוי התנאים שבה, לעמדתו הוא אמור לחסות בצילו של הפטור המגן עליו מרשלנות בפעולות שלו כבנק פותח ובשל פעילות רשלנית של הבנק המודיע.

ברמה העקרונית מקורותיה של חובת הזהירות החלות על הבנק הפותח יכולים להיות שלושה:

(א) חבויות בנק כלליות במסגרת יחסי לקוח ובנקאי. חבויות אלה מאגדות בתוכן הן את מתן השירות והן את מתן היעוץ.

(ב) כללי ה- **UCP** המטילים על הבנקים חובה לוודא בזהירות סבירה שהמסמכים מקיימים על פניהם את דרישת ההתאמה.

(ג) בתחום שבין דיני החוזים לדיני הנזיקין, כל חריגה מכלל ההתאמה, שהוא תחום החרשאה הספציפי של הבנק, צריכה לגרום בעקבותיה אחריות הנובעת מהפרת החוזה בין המבקש לבנק. לכן אם שילם או לא שילם הבנק בניגוד להוראות שקיבל, או התרשל בבדיקת מסמכים, צריכה לחול עליו אחריות.

בי"כ המשיב גורס כי הפטור הרלבנטי לעניינו נקוב בסעיף 18 לכללי הסחר הבינלאומי שבתרגום קובע כך:

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

"א. בנקים המשתמשים בשרותיו של בנק אחד או בנקים אחרים לשם ביצוע הוראותיו של המבקש עושים זאת על חשבונו וסיכונו של המבקש.

ב. בנקים אינם נוטלים כל חבות או אחריות בגין אי ביצוע הוראות שהועברו על ידם, גם אם בחירת הבנקים האחרים נעשתה ביוזמתם".

2. הסיווג

אין מחלוקת כי בתחילת הדרך העסקה שהשתכללה בין הצדדים היתה עסקה של אשראי דוקומנטרי.

למטרה זו פתח הנתבע כתב אשראי דוקומנטרי בארץ לטובת הספק האוקראיני.

לצורך הדיון אצא מנקודת ההנחה כי הנתבע הוא זה שבחר את הבנק המודיע. (ר' גם סעיף B 18 לכללי הסחר הבינלאומי UCP שקובעים זאת).

השלב הבא, לאחר חתימת המסמכים (ר' לעיל) היה שב-14.11.1995 חתם התובע על מסמך "כתב שחרור וויתור (אשראי דוקומנטרי)" לפיו התבקש הבנק לשלם לספק האוקראיני ללא צורך בדוקומנטים. (נספח 10 לתיק מוצגי התובעים)

סעיף 2 לכתב השחרור והויתור קובע באלו המילים:

"ידוע לנו שלאחר שקבלנו מכם היום הסבת הבנק לפקודתנו על גבי מסמך כאמור בסעיף 1 לעיל או שקבלנו מכתבכם לסוכן האוניה בהעדר שטר מטען מקורי, לא ניתן להחזיר עוד את המצב לקדמותו הואיל והדוקומנטים כבמסגרת האשראי הנ"ל שיגיעו אליכם, גם אם יהיו שונים מהדוקומנטים שבידינו נחשבים בכך לצורך כל ענין ודבר כמתאימים לחלוטין לתנאי האשראי כאמור לעיל וזאת מבלי שיש לנו או שתהיה לנו בעתיד כל הסתייגות או הערה או טענה או עילה או דרישה או תביעה מכל סוג שהוא

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

וללא יוצא מן הכלל כלפי בנק דיסקונט לישראל בע"מ הנהלתו ופקידיו וכן כלפי הבנק הקורספונדט".

סעיף 3 לאותו מסמך קובע כי התובעים נותנים בזאת הוראה בלתי חוזרת לנתבע, לבצע את התשלום באמצעות הבנק הקורספונדט "מבלי שיש לנו או שתהיה לנו בעתיד זכות או רשות לעכב או למנוע את התשלום בכל צורה ואופן שהם..."

סעיף 5 לאותו מסמך מורה לבנק בצורה של הוראה בלתי חוזרת, לחייב את חשבון התובעים המתנהל בסניף בעבור הסכום הנקוב במכתב. הסכום הנקוב הוא 259,257.72 דולר נכון ליום 14.11.1995 וכן כל סכום שמהווה הפרש בינו לבין ערך הדוקומנטים שיגיעו לבנק בקשר עם היבוא הנ"ל.

מה המשמעות של החתימה על כתב הויתור, האם בכך שינתה העסקה את מהותה?

כאמור, אין מחלוקת כי תחילתה של העסקה במכתב אשראי דוקומנטרי בלתי הדיר. בסוג כזה של מסמכים קיימת אפשרות של עריכת שינויים (ר' ספרם של דוד מ' ששון, מאיר יפרח, אורלי שנקר, **אשראים דוקומנטריים היבטים מעשיים ומשפטיים**), הוצאת שוקן ירושלים ות"א, 1996 סעיף 9.12 ואילך), אבל השאלה היא האם שינויים שהוכנסו באשראי כמפורט לעיל, שינו את מהות ההתקשרות המקורית.

כללי ה- **UCP** שחלים על העסקה שבין הצדדים מכח הבקשה לפתיחת מכתב אשראי דוקומנטרי, קובעים לענין שינויים כי את החודעה בדבר השינוי, יש להעביר אל המוטב דרך אותו בנק שהודיע למוטב על פתיחת מכתב האשראי, מאחר והנ"ל באופן טבעי יחשיב בנק זה כחוליה המקשרת בינו לבין הבנק הפותח. במידה והדבר לא יעשה כי אז זה עלול לגרום לבלבול ואי סדר.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

מעיון בכללי ה-UCP עולה כי הם מתייחסים לשינויים שאינם פוגעים בטכניקה של פדיון הכספים תמורת הצגת המסמכים.

הנתבע, החתים את התובע על מסמך ששמו :

"תשלום מוקדם של אשראים ספקים בערבותכם.

"הפרעון הנ"ל מותגה בהסכמת המוטב והבנק המודיע ואנו נישא בכל ההוצאות הכרוכות בפרעון מוקדם זה לרבות הוצאות הבנק המודיע, והבנק המעביר תשלום העלולות (כך נכתב – הערה שלי – ד.פ.) להתבע מכם.

במידה ולא תהיה הסכמה מצד המוטב או הבנק המודיע לפרעון מוקדם זה ההוצאות בגין ביטול החיוב יהיו על חשבוננו.

חתימתנו על כתב זה מהווה גם אישור מצידנו על קבלת העתק ממנו".

אין מחלוקת כי המוטב הוא הספק האוקראיני.

למרות שלכאורה המדובר בהוראה שהינה לטובתו, באשר הוא רשאי לקבל את התמורה מבלי שהציג דוקומנטים על משלוח הסחורה, מועדה וכמותה, בכל זאת, הנתבע בידעו אספקט זה, חייב הסכמה לשינוי, מאחר וכתב האשראי הדוקומנטרי היה ללא אפשרות חזרה. (**IRREVOCABLE LETTER OF CREDIT**).

עלה מהראיות כי הוראת התובעים לבצע את התשלום שלא כנגד דוקומנטים, בעסקה של אשראי דוקומנטרי, - הינה חריגה (סעיף 20 לתצהיר מר ויקטור פלומבו). העד ויקטור פלומבו שהעיד על כך, לא נחקר לגבי נושא זה בחקירה נגדית; בתצהירו הוסיף כי מדובר בתיקון של אשראי דוקומנטרי בלתי חוזר, שכבר הוצא ותנאיו נקבעו; ולכן, כל תיקון בו מחייב הסכמת כל הצדדים לעסקה. לגירסת עד הבנק (סעיף 22 ל – 18/מ) לא קיימת אפשרות לבצע תיקון בדרך של "הכתבה" או "כפיה" אלא בהסכמת כל הצדדים המעורבים. לטענת הבנק לא ניתן לדעת אם הבנק המודיע או הספק בכלל נתנו את הסכמתם לתיקון המבוקש.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

בד בבד, מכיון שהמדובר בסניף של בנק אמריקאי גדול, חזקה עליו שהוא מודע גם לכללים אלה של האשראי הדוקומנטרי.

מתצהירו של פלומבו עולה, והדבר נוסח בצורה מאד זהירה, (סעיף 6.6) כי הנתבע הודיע לבנק המודיע על הפרעון המוקדם. (נספח ל"ו ו - ת/9).

נוסח ההודעה הוא כדלקמן:

**Swaff lc customer serv. Inq at applicants request pls.
effect premature pymt. to benef confirmirmg us that
you avoid duplication when docs presented - your
trans ref."**

מנוסח זה ניתן להבין כי הבנק המודיע לא קיבל הודעה ששונו תנאי האשראי הדוקומנטרי, או שהמוכר מסכים לכך. ההודעה מדברת על תשלום מוקדם בלבד, והימנעות מתשלום כפול.

שואלים בצדק המחברים: ששון, יפרח ושנקר את השאלה המתבקשת, האם עסקה שאינה עסקת דוקומנטים יכולה להיות עסקה שעליה יחולו כללי ה- **UCP**? (עמ. 103).

הם מתחבטים בתשובה. מצד אחד עפ"י ההגדרה כללי ה- **UCP** לא חלים על עסקאות שאינן עסקאות דוקומנטריות; מצד שני, בעובדה זו אין כדי להוציא עסקאות אלה מגדר משפחת האשראי הדוקומנטרי, מאחר ולא נקבע כי אסור לבצע עסקאות לא דוקומנטריות עפ"י כללי ה- **UCP**, וכן שקיימת אפשרות שכללי האשראי הדוקומנטרי יחולו עליהן מכח המנהג ונוהג הסוחרים. (שם).

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

אשראי דוקומנטרי בלתי הדיר, משמעו: "עסקת מסמכים" המייצגת עסקת יסוד, שלא ניתן לבטל את מסמכיה באופן חד צדדי. שני הצדדים נמצאים בארצות שונות ומעוניינים לבצע עסקאות כלכליות; בצורה כזו הם מבטיחים את האינטרסים שלהם, ע"י הכנסת גורם "ניטרלי" ביניהם שאחראי באופן מוחלט לביצוע התשלום והוא הבנק.

באמצעות פתיחת אשראי אצל הבנק הפותח, שומר המוכר על האינטרסים שלו, שהוא יכול לספק סחורה, מאחר והבנק הפותח או בנק מודיע (או מאשר) במדינתו, יעמוד בהתחייבות וישלם לו את הכסף רק ולאור בדיקת המסמכים שיצויינו בהסכם שבינו לבין הקונה בעקבות עסקת היסוד ובכתב האשראי הדוקומנטרי.

ואילו הקונה מבטיח את עצמו, שהתשלום יבוצע, רק לאחר שהסחורה אותה ביקש לרכוש, הועמסה על כלי התובלה שיעבירה למקום הפריקה המוסכם, וכי ההעמסה היתה לפי חשבון ספק ועפ"י הכמויות הנקובות בו.

במסגרת המכתב בו מתחייב הקונה לשלם למוכר, מצויין איזה מסמכים צריך המוכר להציג לבנק המודיע (או הבנק המאשר, במידה והוא לקח על עצמו באופן עצמאי את התשלום, מה שלא היה במקרה שלנו) כדי שהבנק ישלם לו בגין העסקה.

צא ואמור, ע"י כך שהתובעים שינו את ההוראה שנתנו לבנק הפותח בכך שאין צורך להציג מסמכים לבנק המודיע באוקראינה, לענין התשלום, וכי על התשלום להתבצע ישירות למוכר, הם הפכו בעצם את העסקה לעסקה בינלאומית רגילה, חסרת בטחונות בשבילם. לאור ההגדרה שבכללי ה- **UCP** בדבר מהות האשראי הדוקומנטרי, אזי בהעדר דוקומנטים נפרדים מעסקת היסוד, ואם התשלום מבוצע למוכר, ללא התנאי של הצגת מסמכים תחילה, נשללת בכך בעצם המהות של עסקת האשראי הדוקומנטרי, אא"כ הצדדים הסכימו במפורש או במשתמע כי חלים לגבי העסקה כל אותם הכללים של עסקת האשראי הדוקומנטרי.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

במקרה זה בו הקונה הסכים לוותר על בטחונות שהסחורה קיימת, וכן שנשלחה בטיב ובכמות הנכונים, ובהעדר ראיה פוזיטיבית או אחרת אודות היצמדות הצדדים בנסיבות מעין אלה דווקא לאותם תנאים החלים בעסקת אשראי דוקומנטרי, - נתפכה העסקה ברמה העקרונית, - מבחינתו - והדגש על מבחינתו - לעסקת מכר בינלאומי, נעדרת בטחונות.

מסר זה היה אמור הבנק הפותח להעביר לבנק המודיע.

מאחר והבנק כגורם ניטרלי בו שמים שני הצדדים את מבטחם, מעוניין לגבות את עצמו במקרה של חילוקי דיעות, ולאור אופיו הבלתי הדיר של האשראי הדוקומנטרי במקרה הנוכחי, הבנק הנתבע היה אמור להגן על עצמו בכך שהחתים את התובעים על מכתב, כמפורט לעיל, בו התנה את התשלום בהסכמת המוכר והבנק המודיע.

אישור מעין זה לא הוצג בפני הבנק המודיע, שאחרת לא ניתן לפרש את תשובתו שלא הוצגו דוקומנטים לצורך שחרור הכספים.

אני מוכנה לצאת מנקודת ההנחה, שלבנק המודיע, במקרה שהתקבלה הסכמת שני הצדדים, ולמרות האמור בכתב הויתור, לא תהיה עמדה עצמאית.

תפקידו הוא להיות ידו הארוכה או שלוחו של הבנק הפותח, ואם זה "מסכים" לתנאים במובן זה שהלקוח נתן לו הוראה והוא מבצע אותה בכפוף לקבלת הסכמת הצד שכנגד, מה לו לשלוח או ליד הארוכה להתחבט בבעיה. הדרישה להסכמה מטעמו הינה חסרת משמעות, במיוחד אם קיימת הודעה של הבנק הפותח שהכסף קיים בחשבון בלוויית הוראה בלתי חוזרת לשלמו למוטב, והבנק המודיע, לאור זאת, אמור להיות בטוח, שהוא יכול להיפרע בגין תשלום שיבצע.

מסקנה אופרטיבית -

עד לרגע בו ויתרו התובעים על הצגת המסמכים מצד הספק האוקראיני לצורך קבלת התשלום, - התנהלות העסקה היתה במתכונת של עסקת אשראי דוקומנטרי.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ז"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

נשאלת השאלה : מי היה אמור "לספק" את הסכמת המוטב ובכך אולי לשנות את טיב ההתקשרות בין הצדדים?

וכן מי היה אמור "לספק" את הסכמת הבנק המודיע ובכך להשלים את שינוי העסקה?

מטבע הדברים התובעים הם אלה שיצרו את עסקת היסוד, להם היה קשר שוטף עם המוטב, והם אלה שהיו אמורים לבוא עמו בדברים אודות שינוי תנאי התשלום. הבנק הנתבע לא הכיר את המוטב, ולא היה לו כל קשר עיסקי או יריבות ישירה עמו.

מכאן, שעל התובעים היתה מוטלת החובה להודיע לבנק אודות הסכמת המוטב.

האם עשו כן?

אין כל מסמך בכתב על כך. אני ערה לעדות התובע כי הדבר נעשה כמובן בהסכמת המוכר, הוא הספק האוקראיני, ברם הסכמה זו אינה מתועדת בכתב, ולא נחה דעתני כי בעסקה כזו בה הכל נעשה במסמכים, ניתן היה להסתפק בהודעה בעל-פה, אפילו זו היתה קיימת בזמן אמת.

האם הודיע הנתבע לבנק המוטב על השינוי וביקש את הסכמתו ?

ציינתי כבר כי בייכ הנתבע, בזהירות מירבית, הצהיר כי הודע לבנק המודיע על הקדמת תנאי התשלום. הוא לא ביקש את הסכמתו, למרות שהודיע לתובעים שיש צורך בהסכמה מעין זו.

על הבנק הנתבע היה לקבל את הסכמת הבנק המודיע, שכן הנתבע הוא זה שניהל את הקשר עמו.

גם הנתבע סבר שהוא זה שאמור לנהל את הקשר עם הבנק המודיע, ולראיה, הוא זה שפנה אליו מיידית בהודעה על תשלום מוקדם, והוא זה ששלח תזכורת מדוע

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דבורה פלפל / ס. נשיא

תשלום זה לא בוצע. מה שקרה הוא, שהנתבע "שכח" להודיע לבנק המודיע שעל התשלום להתבצע ללא הצגת דוקומנטים ועל סיכוננו של הקונה. כשהבנק המודיע ציין שהדוקומנטים לא הוצגו, הבנק הנתבע לא חזר אליו מיידית בהבהרה, שאין צורך בכך, אלא שלח שוב תזכורת שאינה מפורטת.

המדובר בשני צדדים שהציגו עצמם כבקיאים בעסקאות של אשראי דוקומנטרי. התובע העיד כי הוא פתח בעבר מכתבי אשראי; ואילו הבנק נוהג ליתן כחלק משירותיו הבנקאיים לסוחרים גם שירות של פתיחת אשראי דוקומנטרי לסוגיו, כשאצלו קיימים כבר כל המסמכים הרלבנטיים, וכשהשירות אמור להיות סביר, מקצועי ומיומן.

הסיטואציה היתה סיטואציה שאינה שגרתית (ואני ערה לעדות התובע עמ. 18 ואילך, שאין המדובר בעסקה חריגה, וכי היו לו כבר עסקאות מעין אלה בעבר, והבנק העביר את הכספים עפ"י טופסי ויתור על עסקת אשראי דוקומנטרי עליה חתם).

עסקת אשראי שיגרתית היא עסקה של מסמכים ושחרור כספים תמורת מסמכים. עסקה בה נעשה ויתור על מסמכים, בלווית החתמה על טופס כמפורט לעיל, -אינה שגרתית (ר' ששון, בספרו שם בעמ' 102), ועל כל פנים היא דרשה, עפ"י הטופס עליו חתם התובע עוד הסכמות והבהרות.

על הבנקאי היתה מוטלת חובה באותו מסמך שבו דרש את הסכמת המוכר ואת הסכמת הבנק המודיע, לציין בכתב במפורש לתובעים, שעליהם מוטלת החובה להמציא בכתב את הסכמת הספק האוקראיני לשינוי תנאי התשלום.

בהחלט ברור שהבנק המודיע, לא יכול לקבל הוראות שונות לגבי מכתב אשראי בלתי הדייר רק מצד אחד, אפילו הוא הצד שעשוי להפגע מהעדר בטוחות לטובתו.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

שכלול העסקה בצורה בלתי הדירה, נועד, בין היתר, לא רק להבטיח את הצדדים לעסקה, אלא גם לייצר אמינות ובטחון בבנק המבצע שהוא יפעל בדיוק לפי ההוראות הכתובות שקיבל משני הצדדים. לא פחות ולא יותר.

לכן, היה על הנתבע להבהיר לתובעים שהם אלה שאמורים להשיג את הסכמת הספק האוקראיני לשינוי התנאים בכתב, ולהעבירם לנתבע כדי שהוא יוכל ללוות את הוראתו לבנק המודיע גם בהסכמת המוכר. או להמציא הסכמה זו בכתב לבנק הנתבע, והוא זה שיעשה שירות זה בשבילם.

בנסיבות המקרה, ומכיון ששני הצדדים כאחד הצהירו על עצמם כבקיאים בעסקאות אשראי דוקומנטרי, ומכיון שהבנק הוא זה שהביא לידיעת התובעים את הצורך בהסכמות ואף פעל מצידו לקדם את הקדמת התשלום, אם כי ללא קבלת הסכמת הבנק המודיע, נראה שקרו שני דברים:

עסקת האשראי הדוקומנטרי, לא חרגה ולא הפכה לעסקה אחרת, מאחר ולא מולאו התנאים להחרגתה.

זה המקרה ההולם לחלק את האחריות לאי הביצוע של הקדמת התשלום על שני הצדדים בצורה הבאה: 65% לבנק שלא הבהיר לתובעים כי עליהם להשיג ולהמציא לו או לבנק המודיע את הסכמת הספק האוקראיני, ו- 35% לתובעים, שחתמו על טופס לפיו הם מודעים לכך שיש צורך בהסכמת הספק האוקראיני ולמרות מיומנותם בנושא של אשראי דוקומנטרי, לא שאלו את השאלה המתאימה, קרי: מי יגיע לספק האוקראיני לקבל את הסכמתו ולאן להעביר הסכמה זו. (על חלוקת אחריות ר' ע"א 3656/99 טרנס כלל בע"מ נ' מ.א.ר מסחר וספנות בע"מ, פ"ד נו (2), 344).

חלוקת אחריות זו תהיה רלבנטית, בשני תנאים מצטברים:

האחד – שלבנק אין פטור עפ"י כללי ה-UCP.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

והשני - במידה והיה איחור בתשלום שגרם לביטול העסקה ע"י הספק האוקראיני.

1. היש לנתבע פטור מאחריות לפי כללי ה-UCP?

כללי ה-UCP משקפים במידה רבה אינטרסים בנקאיים וקובעים פטורים רחבי תחולה מאחריות. כגון:

-פטור מאחריות לדיוקו, צורתו, אמיתות מקוריות ותוקפו של כל מסמך מן המסמכים הנמסרים לבנק.

-פטור מאחריות למצבן ואף לקיומן של הסחורות שנוכרות במסמכים.

-פטור מאחריות למעשיהם מחדליהם, תום לבם, ביצועיהם, כושר פרעונם וכ"ו של הנוטלים חלק בעסקת היסוד ושל כל אדם אחר.

-פטור מאחריות לתוצאות הנובעות מאיחור או מאבדן במשלוח של הודעות מכתבים ומסמכים.

-פטור מאחריות לתוצאות הנובעות מעיוותים ושגיאות, הנופלים במסמכים והודעות והמועברים באמצעי תקשורת אלקטרוניים למיניהם.

-פטור מאחריות להתקשרות עם בנקים אחרים ולמתדליהם כאשר ההתקשרות נעשתה לפי הוראות המבקש.

-פטור מאחריות בכל מקרה שבו ההוראות שהועברו לבנקים אחרים, לא נתבעו מסיבה כלשהיא. (לרשימה מלאה של הפטורים, ר' ששון, שם בעמ. 285 – 286).

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

מדגיש ב"כ הנתבע כי הכללים פוטרים במפורש את הבנק הפותח מרשלנות של הבנק המודיע (עמ. 4 לסיכומים), וכי אם הדבר נעשה לפי הוראות המבקש, עושים זאת על חשבונו וסיכונו (עמ. 3 לסיכומים).

על כך אין מחלוקת.

אבל המחדל לאי ביצוע מוקדם (אם היה- וע"כ להלן) אינו בהתנהלותו של הבנק המודיע, אלא בהתנהלותו של הבנק הנתבע.

המחדל הרשלני בכך הוא, שהבנק הנתבע בשנותו את תנאי התשלום, חייב "מטעמו" תנאים נוספים, שיייתכן שהם מקובלים בסחר הבינלאומי, אבל לא קבע מי ימלא תנאים אלה, וגם לא דיווח על כך לבנק המודיע.

ציינתי בהרחבה את תנאי הפטור, על מנת ללמוד מהם אם הם יכולים לחול על סיטואציה מעין זו.

נראה לי שאין הדבר כך.

המדובר למעשה בשכלול תנאים נוספים שלגביהם חב הבנק חובת זהירות "רגילה" לתובעים הן מכח דיני החוזים והן מכח דיני הנזיקין.

חובת זהירות זו משמעה, שהיה עליו לידע אותם מה "חלקו" של כל אחד מהם: הבנק והתובעים, בשינוי התנאים להקדמת התשלום.

במילים אחרות: אנחנו נמצאים בשלב של ניסיון לשינוי תנאי אשראי דוקומנטרי (כגירסת הנתבע) או של עסקה חדשה (כגירסת התובעים); נראה כי אין חשיבות לסיווג, מאחר והדרישות לגבי שינוי מעין זה שוות.

קיימת חובת זהירות של הבנק כלפי התובעים הן מכח דיני חוזים (סעיפים 12 ואו 39 לחוק החוזים (חלק כללי) התש"ל-1973 וגם או מכח דיני הנזיקין, בהיות

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

התובעים צד קרוב לעסקה, להבהיר במדויק את תרחיש השינויים ומי "אחראי" להעברת המידע.

משלא עשה כן, ומשהמידע בכלל לא הגיע לבנק המודיע, - נראה שאין התנהלותו נופלת בסמגרת הפטורים שמעניקים כללי ה- **UCP**, וכך אני קובעת.

מכאן שחלה חלוקת האחריות בין הצדדים בגין התשלום כפי שבוצע, ומה שנותר לבדוק הוא האם אכן היה איחור בתשלום.

2. ההיה איחור בתשלום?

במסמכים אין מועד מדויק וקבוע לאספקה.

מעדותו של מר מסאלחה עלה (עמ' 1 ו-12 לשיבת 7.11.205) כי:

"אני יודע מפי הספק שלי שהבנק האוקראיני קיבל את הכסף בין ה- 27 ל- 28 לחודש... כל העברה בין בנקים היא העברה של 3 ימים מקסימום...ה-3 ימים שכתובים במכתב האשראי הם כדי שהבנק המודיע ישלם בתוך 3 ימים מיום הצגת הדוקומנטים. לא כתוב במכתב האשראי שלבנק המודיע יש עוד 3 ימים כדי להעביר את הכסף לבנק האוקראיני".

מסתבר שמר מסאלחה נסע לאוקראיניה לעדותו בין ה- 23 ל- 24 לנובמבר. (שם).

כשנשאל מדוע, השיב כי האוקראינים "צעקו שלא קיבלו כסף, איפה הכסף". (עמ. 12, שם).

לעדותו כשפנה לבנק דיקסונט השיבו לו כי הם הולכים לשלם את הכסף ב- 24 לחודש, לפי ההודעה שקיבלו מבנק "אוף ניו יורק" הבנק המודיע בעסקה.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. גשיא

לא היתה מחלוקת בין הצדדים כי ביום 23.11.1995 היה חג ההודיה בארה"ב ולא היה זה יום עסקים, ולכן התשלום לפי מכתב האשראי, אם הולכים לפי מכתב האשראי המקורי, היה אמור להיות ב – 24.11.1995.

מעדותו עלה כי התשלום, כפי שמסר לו הספק האוקראיני, הגיע אליו רק ביום 28.11.1995.

התראה על כך שהספק האוקראיני עומד לבטל את העסקה התקבלה. לפי עדות התובע והעד ראשיד מטעמו, בין התאריכים 20-22 או 23 באוקטובר (עמ. 30 ואילך לפרוטוקול) כדי לבטל את רוע הגזירה בתאריך 24.11.11 טס התובע לחו"ל ביחד עם ראשיד עוזרו כדי לנסות ולהניע את הספק האוקראיני שלא לסגת מהעסקה.

ביום בו הועברה התמורה ה – 28.11 התקבלה הודעה בכתב מהספק האוקראיני שהוא מבטל את העסקה.

ובלשונו:

"אנו חברת ולנוחה מודיעים לכם כי כתוצאה מאיחור בתשלום הכספים במכתב אשראי לפי הסכם מס. 001 מיום 12,9,95 בסכום של 259,257.75 דולר וכתוצאה מעליית מחיר השעורה בשוק בצורה משמעותית, בנסיבות העניין אין ביכולתנו להמשיך בשיתוף פעולה ביצוא השעורה במחירים שנקבעו בהסכם.

סכום של 303,112.25 דולר אשר הועברו לזכותנו לפי הסכם מס. 002 מיום 20.10.95 יוחזר לחברת אלשפק".

גם במכתב האשראי אין מועד מדויק אספקה. מתצהירו של מר ויקטור פלומבו (נ) 18 סעיף 6.4) עלה כי תוקף האשראי הדוקומנטרי המבוקש הוא עד יום 21.11.1995, כשהסכום המבוקש הוא 322,500 דולר, והתאריך האחרון למשלוח הסחורה הוא 31.10.1995. (בטעות נכתב 2005 בסעיף 6.8) האשראי הדוקומנטרי הוארך עד ליום 21.12.1995 (סעיף 8.1) והמען האחרון למשלוח עד ליום 30.11.1995.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

מה שחשבו הצדדים על העיתוי לקיום העסקה ניתן רק ללמוד אנלוגית הן מהמועדים שכתובים בחוזים השונים שנחתמו בין התובעים לבין הספק האוקראיני, והן מהמועדים הנקובים במכתב האשראי עליו חתמו התובעים בבנק הנתבע.

4. The total price of the fornge barley (hercinafyer -- goods). Delivered under the present contract is 750,000 (seven hundred fifty thousands) us dollars, more or less 10 percent according to actual dilivery.

5. The payment under the prcsent contract shall be executed in us dollars. The buyer makcs 100% advance payment on the ac count of the seller. If on fault of the buyer or his bank the money resources do not arrive on the account of the seller during the 18 days from the momcnt of signing the present contract, the present contract is considered void.

מסעיף 4 עולה כי המדובר למעשה בעסקה לפיה על הקונה לשלם לחשבונו של המוכר, מראש את כל סכום החוזה שהוא 750,000 דולר, במזומן ומראש.

סעיף 5 למכתב האשראי (ת/1 לתיק המוצגים) הדין בנושא של תנאי התשלום קובע כי במידה וסכום זה לא יופקד תוך 18 יום מיום חתימת החוזה, כי אז החוזה יהיה בטל. החוזה נחתם ב- 30.10.1995.

בתי המשפט

א 001577/01

בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ט. נשיא

על מכתב האשראי להפתח 5 ימי בנק לאחר שהמוכר הודיע לקונה שהקומודיטיס מוכנים למשלוח באוניה.

אם הקונה, לאחר קבלת הודעה מעין זו לא פתח תוך 3 ימי בנק מכתב אשראי דוקומנטרי, זכאי המוכר לסרב למסור את הקומודיטיס או לסיים את החוזה.

כל המסמכים הרלבנטיים שהם: שטר מטען, ואישורים כמפורט במכתב האשראי יוצגו לבנק המוסמך לא יאוחר מ- 5 ימי בנק לאחר מועד המשגור של הקומודיטיס.

סעיף נוסף הדן במשגור ובמסירת מידע על כך לגבי המסירה, קובע כי על הקונה להודיע למוכר בטלפון או טלקס, על המוכנות של הקומודיטיס למשגור כשהוא מציין את הסה"כ הכללי, המשקל והנמל של המשגור, וזאת לא יאוחר מ- 5 ימי בנק לפני היותם מוכנים למשגור.

ההסכם עצמו נחתם ב- 30.10.1995, כלומר התשלום היה צריך להגיע עד ליום 18.11.1995, אחרת ההסכם מתבטל עפ"י הוראותיו הפנימיות.

באותו תאריך נחתם גם חוזה מס. 003.

הוראתו בדבר ביטול החוזה אם לא יבוצע התשלום תוך 18 יום, - זהה.

חוזה מס. 004 נחתם ביום 4.11.1995.

הוא קובע בסעיף 5 כי תוך 10 ימים מיום החתימה יש לבצע את התשלום, שאחרת החוזה יתבטל.

בתאריך 14.11.1995 ביום חתימת הסכם הויתור לענין אשראי דוקומנטרי, חויב חשבון התובעים בסכום של 786,707.03 ₪ (\$259,257.75) (סי 3 ב' לסיכומים מטעם התובעים).

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

באותו מועד, 14.11.1995 בשעה 10.23 הודיע הנתבע לבנק המודיע על תשלום מוקדם (נספח ל"ז שתוכנו צוטט לעיל).

ביום 20.11.95 לטענת הבנק הוא שלח תזכורת לבנק המודיע שם חזר והודיע לבנק המודיע כי יש לבצע את התשלום המוקדם. (מוצג לח)

בתאריך 24.11.1995 (במסגרת מסמך 11 לתיק המוצגים של התובעים) כתב הבנק המודיע האמריקאי לנתבע כי חשבון הנתבע חויב בסכום של 262,932.50 דולר, וכי המסמכים הוצגו. כן הם מפנים לטלקס שלהם מיום 20.11.1995.

מסקנה אופרטיבית –

במידה והיה מדובר בעסקה רגילה של אשראי דוקומנטרי, היה התשלום אמור להתבצע לא יאוחר מתאריך – 24.11.1995, כלומר 3 ימי עסקים לאחר הצגת המסמכים שנעשתה ביום 20.11.1995. (באחד הימים היה חג ההודיה, שאינו יום עבודה).

מתצהירו של מר דה-בלה עלה (סעיף 14) כי ביום 24.11.1995 (נספח F לתצהירו) שלח הבנק המודיע הודעת טלקס לנתבע, לפיה ב – 24.11.1995 יחוייב החשבון בסכום של 262,500 דולר.

לעדותו, הבנק המודיע לא ידע על הטענות והמענות של התובעים כלפי ביצוע העסקה עד לשנת 2002, למעלה מ – 7 שנים לאחר השלמת העסקה ולאחר שהגיע לידיהם תרגום של כתב התביעה. (סעיף 15).

ברור שהבנק המודיע התיחס לעסקה כאל עסקת אשראי דוקומנטרי ופעל לפי הכללים הרגילים.

במידה והיתה זו עסקת אשראי דוקומנטרי לא רק חיוב החשבון היה אמור להיות ב- 24.11.1995 אלא גם העברת הכספים לספק האוקראיני.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דבורה פלפל / ס. נשיא

לבית המשפט לא הוצגה ראיה אוביקטיבית שהדבר נעשה. קיימת עדותו של מר מסאלחה אודות איחור, שמועדיו "זזו" קצת לכאן וקצת לכאן.

במידה והמדובר בעסקה שאינה עסקת אשראי דוקומנטרי, אלא עסקה בינלאומית שבה התשלום מועבר ללא כל זיקה למסמכים, כפי שהתובעים רצו לשנות את העסקה, כי אז אנלוגיה מהימים הנקובים במכתב האשראי ומהרצון להקדים את התשלום, בהחלט ניתן לאמר כי ביחד עם חיוב החשבון של התובעים ב-14.11.1995, ולפחות 3 ימים לאחר מכן, (ר' עדות מסאלחה שביצוע אשראי בנקאי לוקח 3 ימים, עמ. 10 לפרוטוקול מיום 7/11/05) היה הכסף אמור לעבור לחשבון הספק האוקראיני.

בצורה כזו כנראה התיחס הספק האוקראיני, בחלק מן הזמן לעסקה.

אם המדובר באשראי דוקומנטרי, אזי לא סתר הבנק את העדויות בדבר איחור בתשלום לספק האוקראיני.

אם המדובר בעסקה של מכר בינלאומי, ברור שחל איחור בתשלום מיידי.

העובדה שהתובעים נסעו לחו"ל עקב טענתו של הספק האוקראיני שלא בוצע התשלום, תומכת בגירסתם ומעידה על כך כי גם הספק האוקראיני הבין כי הכספים היו צריכים להשתלם מיידי, לאחר שהעסקה היתה אמורה להפוך לעסקת מכר בינלאומי רגילה, ולא במסגרת הכללים החלים על האשראי הדוקומנטרי.

יחד עם זאת, עלה הרהור במוחי, שלא הצלחתי לפתרו.

אם הספק האוקראיני אכן רצה לבטל את ההסכמים בגלל איחור בביצוע התשלום, מדוע הוא הציג את מסמכי העסקה שהבנק המודיע עמד על הצגתם כתנאי לשחרור הסחורה?

ממסמך הביטול מתאריך – 28.11.1995 עולה כי הספק האוקראיני יחזיר את הכסף שחשבונו זוכה בגין העסקה. מכיון שהבנק המודיע עמד על הצגת המסמכים, ומכיון

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: בב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

שהמסמכים הוצגו ב – 20.11.1995, שאז חויב חשבון הבנק הנתבע, עולה השאלה, מדוע הספק האוקראיני בכלל הציג אותם?

שאלה זו מתחדדת במיוחד לאור עדותו של התובע, כי כבר בתאריכים 20 – 23 לנובמבר הוא שמע זעקות שבר מאוקראינה שהתשלום לא בוצע.

ואם הציג אותם הספק האוקראיני, מדוע ב – 28.11. הוא הודיע בכתב כי הוא מבטל את העסקאות וכי כספים שהתקבלו יוחזרו לתובעים?

האיחור היה צריך לגרום לכך, שהמסמכים לא יוצגו, כספים לא יועברו, ובצורה כזו העסקאות תתבטלנה.

קריאה במסמך הביטול מ – 28.11.1995 מעלה את ההשערה, שאולי לא רק האיחור בתשלום הוא שגרם לביטול העסקה, אלא העליה במחירי השעורה, היא שגרמה לכך.

אבל, מהראיות לא ניתן להגיע למסקנה שזו דווקא היתה ה – **CAUSA SINNE**

.QUA NON

התוצאה היא – שהבנק הנתבע גרם לכך שהעסקה לא הוסבה לעסקה רגילה, כתוצאה מכך נבע איחור בתשלום; גם אילו היה מדובר בעסקת דוקומנטים רגילה לא נסתרה עדות מר מסאלחה והספק האוקראיני, שהיה איחור בתשלום. הבנק הנתבע לא המציא כל מסמך, לאחר המצאת הודעת הביטול בגין איחור, בו קיימת אסמכתא שהבנק המודיע אכן ביצע בפועל את התשלום לספק האוקראיני לא יאוחר מה – 24.11.1995.

הפועל היוצא הוא – שנוצר איחור של מספר ימים בביצוע התשלום, בין אם המדובר בעסקת מכר בינלאומי (שאו היה האיחור גדול יותר) ובין אם המדובר בעסקת דוקומנטים, שאז האיחור היה קטן יותר.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

אני ערה לטענת הנתבע, שהמדובר בשינוי חזית, וכי לא נטען בכתבי הטענות כי העסקה הדוקומנטרית "הפכה את עורה" והפכה לעסקה רגילה.

איני סבורה כי זה שינוי חזית. מלוא העובדות הוצג לבית המשפט, והמסקנה המשפטית המתבקשת מעובדות אלה, מסורה לשיקול דעתו, לאחר שלכל אחד מהצדדים היה יומו בבית המשפט לענין זה.

ח. מספר העסקאות – או גובה הנזק

גורס ב"כ התובעים כי נזקייהם של התובעים הוא חישוב אריתמטי פשוט המתבסס על ההסכמים ת/1 – ת/4 וכן ת/5 ו-ת/7.

הנזק נגרם לעמדתו כתוצאה מכך שהתחייבות למכירת הקומודיטיס לזנד סוכנויות בסכום של \$ 117 לטון ו – \$ 147 לטון וכן לכפר יהושע בסכום של \$ 132 לטון מביא לאובדן רווח (ר עמ. 11 לסיכומים) בגובה של \$ 1,478,568.

לעמדת הנתבע, מכיון שהתובע לא הביא לידיעתו את קיומם של ההסכמים נשוא ת/2 – ת/4 אזי יש להתייחס לענין הנזק רק ל-ת/1, באשר שאר החוזים נכנסים לקטגוריה של ריחוק הנזק. כן תוקף הנתבע את סיכום הנזק לעיל, בציינו כי התובעים לא פרטו את החישוב. (ר' סעיף 8.2 לסיכומים)

אין מחלוקת שהוגשו 4 חוזים המייצגים 4 עסקאות, ומספריהם עוקבים. (ר' לעיל).

יש לציין כי מכתב הביטול של הספק האוקראיני התייחס לשני חוזים בלבד:

לחוזה מס. 001 וחוזה מס. 002.

מסתבר כי התובע התקשר בעסקה עם זנד סוכנויות בע"מ לה מכר את השעורה שרכש מהספק האוקראיני.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

בתאריך 14.9.1995 (ת/5) רכשה הנ"ל 4,300 טון בכערך של 503,100 דולר שהיה אמור להגיע ב-10/1995.

ב-11.10.1995 נחתם בין התובעת לבין כפר יהושע הסכם (ת/6) לפי רכש כפר יהושע מהתובעת כ-5000 טון שעורה אוקראינית- תאריך הגעה נובמבר, וסכום 132 דולר ס.י.פ. להסכם אחרון זה נעשתה תוספת (ת/6) בה ננקב מחיר של 155 דולר.

ב-16.11.1995 נחתם הסכם נוסף בין התובע לבין זנד סוכנויות לגבי הסכמים מס. 2, 3, 4 ו-5. (חוזה 5 לא הוצג ולא נזכר בכתב התביעה; בניגוד לאמור בסיכומי ב"כ הנתבע, חוזה מס. 4 כן הוזכר בכתב התביעה המתוקן). תמציתו של ההסכם הוא כי בין הצדדים נוצרה שותפותה לקיום החוזים וכי כל הרווח מעבר לעלות השעורה יחולק ביניהם בצורה שווה.

עלות הסכם מס. 2 היא 132 דולר ס.י.פ.

כנ"ל לגבי הסכם מס. 3.

ואילו לגבי הסכמים מס. 4 ו-5 יש תוספת של כ-7.5 דולר.

טוען הנתבע כי הוא לא היה מודע להסכמים 4 ו-5, וכי מדובר בנזק רחוק, שהוא לא יכול היה לצפותו.

מטעם התובעים הובא לעדות מר מילר אילני (ת/5), כלכלן, שעוסק בבדיקת חשבונות בנקים ובהכנת חוות דעת כלכליות ולווי עסקי.

הוא הגיע למסקנה כי אובדן הרווח מהעסקאות עם האוקראינים, לפי החוזים שחתמו התובעים עם זנד סוכנויות וכפר יהושע, הוא 1,478,568 דולר לרבעון הראשון של שנת 1996, וסכום של 7,189,415 ₪ נכון ליום 20.2.2001. (עמ. 7) המומחה לא לקח בחשבון את הסכם מס. 5 (עמ. 27) מכיון שהוא לא הוצג לו.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

בעדותו ציין המומחה כי לגבי הסכום מס. 4 (רכישת שעורה בהיקף של 10,000 טון) יש להפחית (עמ. 36) 2.5 דולר לטון מסה"כ רווחי התובעים בחוזה זה.

איני סבורה כי התובעים היו אמורים להביא את מלוא החוזים שערכו לידיעת הבנק.

בנסיבות המקרה לבנק חובת זהירות הן בנויקין והן בחוזים.

למרות שברמה העקרונית חובת הזהירות החוזית עשויה להיות צרה יותר מאשר חובת הזהירות הנזיקית, אשר מתיחסת גם "לשכך" שיכול להיפגע, אזי בנסיבות מקרה זה החבויות דומות בגלל המאטריה בה עסקינן.

האשראי הדוקומנטרי שתוקן והוארך כבר הניב העברה אחת של כספים, ולאחריה העברה נוספת של כספים; הנתבע אמור היה לדעת ולצפות כי יכולות להיות אפשרויות נוספות של רכישת שעורה במסגרת אשראי מעין זה. השאלה היא כמובן היכן להציב את הגבול.

בנסיבות מקרה זה בו התאריכים של העסקאות היו סמוכים אחד לשני, נראה לי כי ניתן לקחת בחשבון את כל העסקאות כחלק מנזק צפוי שעל הנתבע היה לקחתו בחשבון, אם ישתבש מנגנון האשראי הדוקומנטרי.

ב"כ הנתבע מציינים בצדק כי חו"ד המומחה כללה חישובי הובלה וביטוח, למרות שמסמכים אלה לא הומצאו לו ע"י התובעים (עמ. 25) המומחה גם אינו מומחה בענף הקומודיטיס, ונעזר ברעיתו לביצוע החשבון.

מאחר ולא הוצגה כל חו"ד נגדית, ולאור העדויות שנשמעו אני קובעת כדלקמן:

התובעים הצליחו להוכיח את נזקם בגין 4 העסקאות כמפורט לעיל.

מסה"כ הסכום יופחת סכום שווה ערך ל- 25,000 דולר בשווה ערך יציג למועד שערורף הסכום הכללי, זה תיקון רווחי התובעים, כפי שעלה מעדותו של המומחה.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

מסה"כ הסכום הנוטר יופחת סכום בשווה ערך של 8,000 דולר, לפי השער היציג למועד שערך הסכום הכללי. סכום זה הינו אומדנא דדייני, בגין חישוב לא מדויק בנושא הרבלה וביטוח.

לאור העובדה שנקבעה חלוקת אחריות בין הצדדים, ישא הנתבע בהחזר של 65% מסה"כ הסכום הכולל, לאחר ביצוע הפחתות אלה.

הסכום ישא ריבית והצמדה כדין עד למועד התשלום בפועל.

ט. נושא השיקים

התובעים ביצעו שתי עסקאות עם חברת צובר. העסקה הראשונה היתה כנגד תשלום מזומן, ואילו בעסקה השניה ביקשה צובר להפקיד שיקים בידי התובעים כבטחון לתשלום. לאור זאת, פנה התובע לנתבע וביקש לברר את מצב צובר.

לטענת התובעים מר מואיז בירר עם צובר נתונים בדבר העסקה, כשבתום הברור נאמר לו שהמדובר בחברה ש"אין מה לפחד" ממנה. כתוצאה מכך סיפקה התובעת לצובר סחורה כנגד שיקים שלא נפרעו.

מואיז טען בתצהירו כי מעולם לא חיווה דעה זו או אחרת לגבי צובר. כשהתובע עומת מול עדות זו טען כי מר מואיז משקר. מואיז לא נחקר בענין זה, למרות תצהירו המפורש. (ר' סעיפים 6 ו-7 לתצהיר).

מר שטראוס שהובא מטעם התובעים העיד כי מצבה של צובר בעת שסוכמה העסקה היה בכי טוב. באותה עת לא חזרו שיקים של צובר, היא עמדה בהתחייבויותיה, והיו לה עסקאות עם ספקים אחרים. מעדותו עלה כי נפילתה של חברת צובר נבעה מכך שהיא ערבה לחברה אחרת – חברת גולקל, שקרסה פיננסית.

בתאריך 12.11.1998 הפקידו התובעים את השיקים כבטחון אצל הנתבע.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

ביום 7.12.1998 שהוא מועד הפרעון ע"ג השיקים, הם לא הופקדו לחשבון, אלא הופקדו בתאריך 7.1.1998, דהיינו כחודשיים לאחר מכן.

כעבור יום אחד הם הוחזרו, כלומר ב- 8.1.1998, וחוללו באי פרעון על בסיס הוראת ביטול ואי כיסוי מספיק כאשר שיקים אלה לא נפרעו עד היום.

טוענים התובעים כי אי הפקדת השיקים במועד, והפקדה מאוחרת הם שאומרים דרשני.

דא עקא הטענה בכתב הטענות היתה שניתן יעוץ כושל ורשלין עובר למשיכת השיקים לפקודת התובעים.

אין מחלקות כי בנק שמוסר מידע על לקוח שלו לבנק אחר, במידה והדבר בכלל אפשרי, ועל כל פנים לאור הפסיקה, חב חובת זהירות שלא למסור מידע מטעה. (ע"א 5302/93 בנק מסד בע"מ נ' לויט, פ"ד נא(4) 591).

השאלה היא האם הוכיחו התובעים הן שניתן יעוץ והן שלמועד מתן היעוץ הוא היה רשלין.

עדות התובע בנושא היתה עדות יחיד, שלא נתמכה בראיות אחרות.

עפ"י פקודת הראיות, על מנת להסתמך על עדות יחיד, יש צורך בתימוכין. מאחר ואלה לא הוצגו, - נראה כי התובעים כשלו להוכיח כי עובר למשיכת ההמחאות על שם היתה חברת צובר במצב לא טוב, וכי מידע מעין זה שהיה ידוע לבנק, לא נמסר להם. היפוכו של דבר, הוכח מהראיות.

אשר על כן אני דוחה את התביעה בנושא של מידע רשלין לענין השיקים של צובר.

בתי המשפט

א 001577/01

בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו

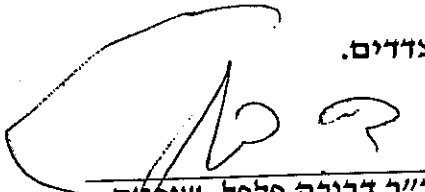
בפני: כב' השופטת ד"ר דרורה פלפל / ס. נשיא

הנתבע ישלם לתובעים שכ"ט עו"ד בסכום כולל של 80,000 ₪ פלוס מע"מ וכן את הוצאות המשפט אותן ישום הרשם.

הסכומים ישאו ריבית והצמדה כדין.

ניתן היום 9/11/06, בהיעדר.

המזכירות תמציא עותק פס"ד זה בהמצאה כדין לב"כ הצדדים.

 ד"ר דרורה פלפל, שופטת
 ס.נשיא

 12.11.06